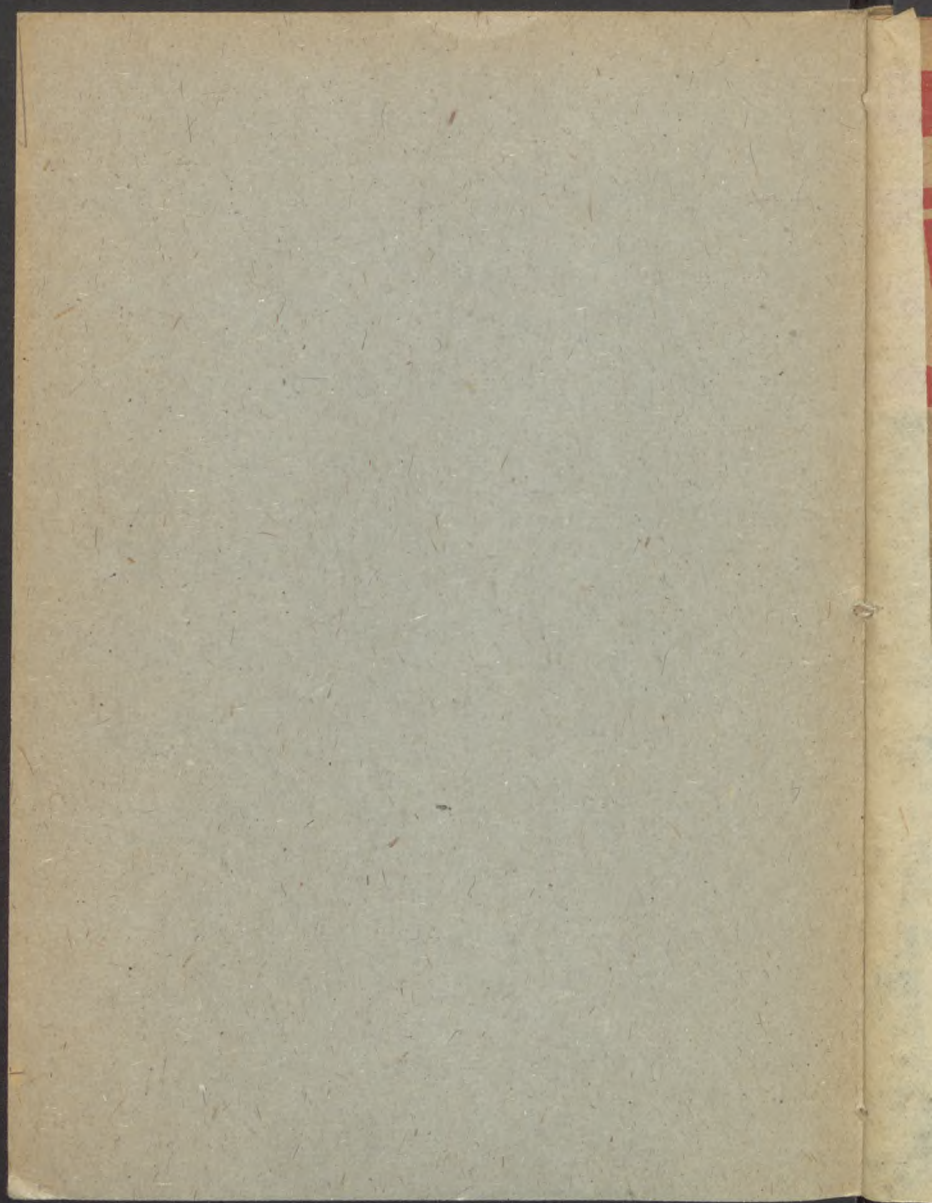

151.032

151032

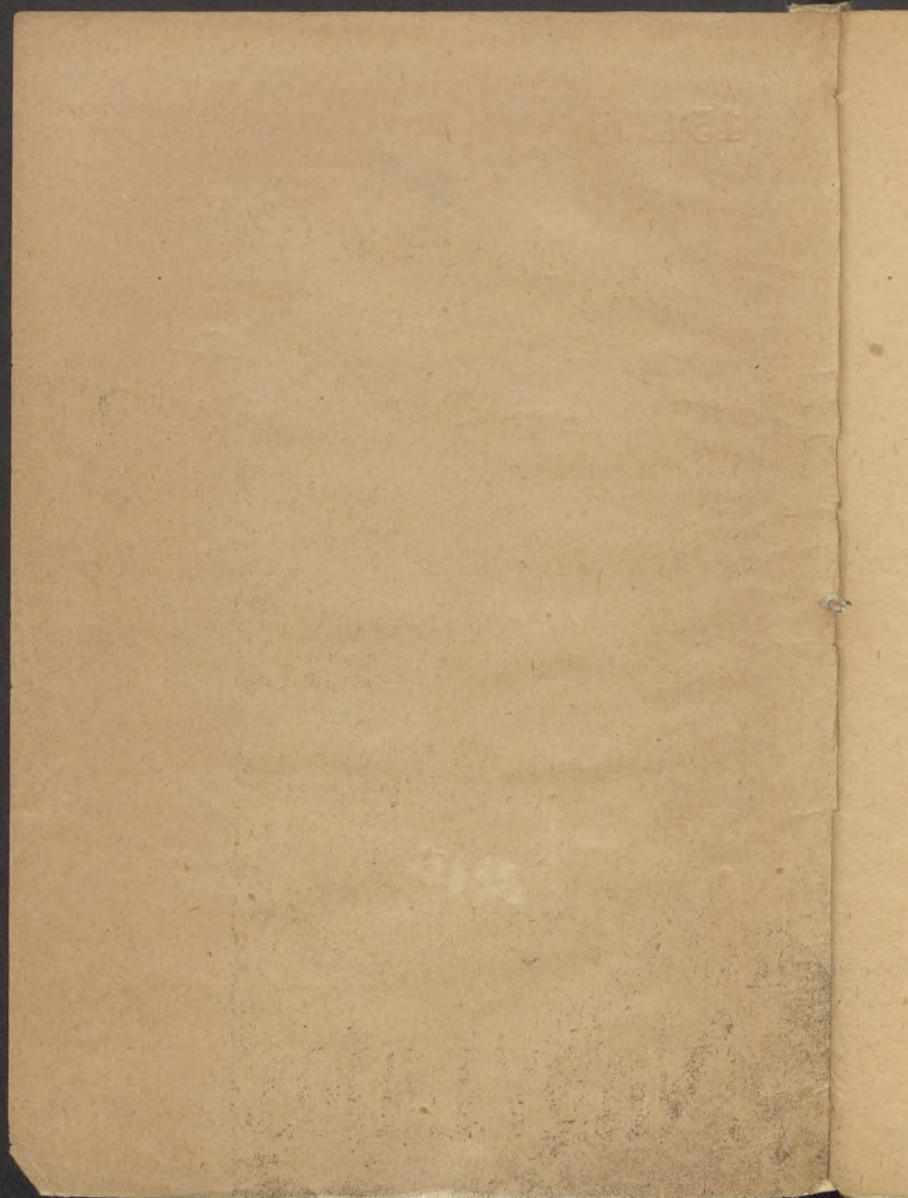
Hat kockacukor

34

20
FILLÉR

ta:
Nagy Lajos

HAT KOCKA CUKOR

ÍRTA:

NAGY LAJOS

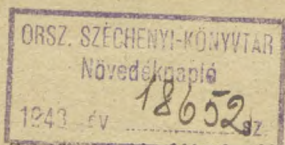
AURORA KÖNYVKIADÓ VÁLLALAT

la

MINDEN JOG FENNTARTVA

151032

Felolós kiadó: Mátyás János.

1543. Hungária Nyomda Rt. Budapest.

Felolós, vitéz Bánd Lehel igazgató.

Egész társaság verődött össze vasárnap este-felé Balogné udvarán. Balogné persze nem volt ott, ő a nyár tartamára felutazott Pestre, a lányához. Szeptemberig kiadta a házat bérbe, pesti nyaralóknak. Grúzné volt a nyaraló. Ő volt otthon a Balogné házában, ő ült a ház előtt egy széken és barátságosan beszélgetett látogatóival. Ő és az alkalmi vendégei, ezekből telt a társaság. No meg Julist is közéjük lehet számítani, a kis cselédet.

Grúzné és Julis, azután a Julis apja Bende, továbbá a szomszédos Kisné és az asszonylánya Eszti, meg Grúz úr. Ezek ültek, álltak a ház előtt, az alkonyatban. A nappali forróság után kissé enyhülő időben, a homályba hanyatló kék ég alatt barátságosan elbeszélgettek. Vasárnap volt, munkaszünet, meg az esti óra különösen alkalmas volt a csevegésre, mert a legyek már nyugovóra tértek, a szünycigók mérhetetlen seregei pedig még nem vonultak fel az ember elleni irtó harcukra, csupán egy-egy magányos előrsöt

küldtek ki, kémlelni, tapogatózni, már mint megtapogatni Grúz úr városiasan puha nyakát és Grúzné lábikráját.

Grúzné elemében volt, jól érezte magát, nevetgélve kérdezgette a falusiakat egzotikus életük rejtelseiről. Mert azért jött ő le Dunaszemesre nyaralni, hogy pihenésen felül a népet is tanulmányozza. A jó népet, a derék falusiakat, pontosabban a parasztokat, akik olyan különös emberek, hogy a szájukkal esznek, hogy a lábukkal járnak, ők is szeretik a finom húslevest és ők is nyöszörögnek, ha a hasuk fáj.

Hát tanulmányozásra éppen megfelelt a kis társaság, illetve annak minden egyes helybeli tagja. Julis, a kis cselédlány, az összes erényeivel és hibáival együtt olyan modell volt, hogy megért volna öt pengőt óránként, amint Grúznénak ül, áll, járkál, dolgozik, tétlenkedik, alszik, dalol, panaszkodik, vagy dicsekszik. Pedig ennél jóval olcsóbb volt, mert az ellátáson kívül megállapodás szerint augusztus havára mindössze tizenöt pengő bér járt neki. A többiek meg éppen ingyen mutatták magukat, szórakoztatták Grúznét, elégittek ki annak néprajzi tudományszomját.

Ott volt a hórihorgas Bende, a ravasz paraszt. Ó, még a szeméből sem nézett ki jó, Grúzné sze-

rint. Magas a termete, hosszú az ádamesutkás nyaka, haja a homlokára hull, egyik szemének nyílása keskenyebb, mint a másiké, azért sunyi a tekintete. Jaj, ez a Bende talán még embert is tudna ölni. Asszonyt tudna megfojtani azzal a lapátszerű nagy mancsaival. Milyen kár érte! Mert olyan jóbeszédű, tréfáskedvű ember. Most is olyan multságosan adja elő a legutóbbi csíny-jét, azt, hogy Grúznak... No de várjunk csak még ezzel, előbb a többieket is vegyük szem-ügyre.

Ott van Kisé. A drága Kisé. Szintén megéri az árát. Szomszéd ő, házuk Balogné háza előtt áll, onnan, a ház végéből egy kis résen jön át az udvarra. Naponta többször is átlibeg, csaknem mindig hoz magával valami ajándékot, kedveskedik Grúznénak. Kóstolja meg nagyságos asszony ezt a kis rétest, most sütöttem. Tessék már ebből a körtéből, most hoztuk a szőlőből. Így és úgy, mindig egy kis ajándék, mert Grúzné viszonzozza az ajándékokat egy kis kávéval, egy kis Pestről érkezett süteménnyel, cukorral, bársonydarabkával, kölcsönösen kedveskednek egymásnak, de úgy, hogy ha a végén összeadják ki mit adott és mit kapott, akkor Kisé kétszer olyan jól járt. Már persze Grúzné számítása szerint.

Kövérkés asszony ez a Kisné, kicsit böbeszedű, asztmás hangú; hirtelenharagú, rettentően góromba, olyanokat mond, hogy ha nekiereszti a szót, hát még a falusiak is befogják a fülüket, — de Grúzné előtt finomkodik, nyájas, másokkal szemben is elnéző, majdhogy el nem olvad a jó-ságtól, szóval szimulál. A lánya pedig, az Eszti, vagyis Esztike, hát az csak irul-pirul, hallgatag, tűzéves asszony már, de angyali ártatlanság dúl benne és egészen bizonyos, hogy vizet sem tud zavarni.

Grúzné ül, vagyis trónol a széken, melyet Julis hozott ki neki a szobából, mellette egy másik széken Grúz úr ül, azt a széket ő maga hozta ki, a többiek állnak félkörben, kivéve Julist, aki — a szemtelen — odébb ül a gyalogszéken és onnan mosolyog mindazon, amiről szó folyik.

Tehát Bende adta elő csínyjét, melyet Grúz úrral követett el. Grúz úr városi ember, Pesten keresi a sok pénzt, szakadatlanul pénzt kell keresnie; nyaralni sem ér rá, helyette Grúzné nyaral, aki nyilván a Grúz úr hajszolásába fáradt bele. Grúz úr tehát nem nyaral, csak szombatoként rándul le Szemesre és vasárnap este már utazik vissza Pestre. A másfél napot ő is hasznosítja, nem ugyan néprajzi tanulmánnyal, hanem

egy kis testedző munkával. Ás, kapál, fát vág és fűrész, egészségügyi céllal. Az előző napon csoda nehezeire esett egy-két hasáb fát elfűrészelni. Tízszer is kidült a munkából. És erről adott most elő a hórihorgas Bende. Ugyanis a fűrész ő hozta, mert nem volt a háznál, vagyis Balogné elzárta az övét a kamrába. Bende szántszándékkal tompa, ráspolyozatlan fogú fűrészét hozta el, hadd dolgozzon a pesti úr, ha már sportol. A kínlódását aztán a kerítések mögül lesték, Bende, Julis és mások, akiket a látványosság élvezésére odacsődített Bende.

Grúz úr nevetett most, nem haragudott meg a tréfáért. Grúzné is kacagott, mert hogy éppen Grúz volt az áldozat. De azért rá-rápislanított a tempósan beszélő Bendére s az arcáról szerette volna leolvasni, hogy jaj, mi minden telhet ki ettől az embertől, a ravasz paraszttól. Ezen aztán annyira elmerengett, hogy megrázkódott. Félt Bendétől. Még Julistól is félt, mivel az a Bende lánya. Jaj, ez a Julis, jobb róla nem beszélni! Mikor magához vette cselédnek, augusztus elsején, a Kisé komendálására, olyan volt az a lány, mint a piszkafa. Hosszú, de sovány. Zörögtek a csontjai és köhécselt. Ő azóta eteti és már rá is hízlalt néhány kilót a hálátlanra.

No, de a nap leáldozott, a társaság feloszlott, hogy a falusiak nyugovóra térjenek, Grúz úr szedelőzködjön és menjen ki a vonathoz, Grúzné pedig lefeküdjön és olvasson az ágyban.

2.

Másnap, azaz hétfőn, Grúzné kilenc órakor kel föl. Idestova már három hete, hogy Szemesen nyaral, de ez az első nap, hogy a hajnali ébredés után újra elszundított. Szinte csoda. Mert máskor hiába kínlódott, ha talán el is tudott volna aludni, annak az átkozott kanásznak a riasztó tülkölése után, akkor sem hagyták békén a legyek. Igen, így van ez falun, a legyek miatt csak a sötétben alhatik az ember. Hiába függönyzi el Grúzné az ablakokat, csak éjszaka teljes a sötétség, napkelte előtt valami kis világosság okvetlenül beszűrődik a szobába és ez éppen elég ahhoz, hogy a legyek döngicsélő útra keljenek, szekrényt, tükröt, függőlámpát érintve, legszívesebben Grúzné homlokára, orrára szálljanak és azt parányi csiklandós lábaikkal megtapodják.

Grúznén ilyenkor először egy kis szorongás fut át, olyan kicsiny, mint a légy lábának rándulása. Azután düh önti el, kezével az orrához, homlokához, füléhez legyint, majd kinyitja a szemét és

nagyot sóhajtott. Homályos gondolatgomolyagjainak, ha szilárd formába állanának, ez lenne az értelmük: Ó, miért nincs itt Grúz, aki mégis férfi, erős és kegyetlen, aki majd megmutatná ezeknek az átkozott legyeknek, hogy az ő törvényes nejevel senki és semmi sem packázhat; ha itt lenne az ő férje, ha nem utazott volna haza Pestre, a nagybajuszú kanászt is egész egyszerűen megölné. (No igen, mert Grúzné félig még álmodik.)

Grúzné egész nap magárahagyottan küzd a legyekkel, reménytelenül. Ha teljesen beaggatja az ablakokat, akkor levegőtlen a szoba, benne reked a dohos penészszag, amit a vályogfalak szorgalmasan ontanak magukból. Valami kis rést tehát muszáj hagyni éjszakára, legalább az udvarra nyíló ablakon, melyet Grúzné fölszerelt zöld tüllel. Ezt az ablakot nem függönyzi el egészen, de éppen azért, ahogy a levegő beáramlik, illetve a dohszag kiárad rajta, ugyanúgy már hajnalban beszűrődik a világosság is és a legyek röpködni kezdenek.

A szobában tulajdonképpen nincs sok belőlük, mert a szüntelen védekezés valamit mégis csak használ. Az elsötétítés, az ajtó csukvatartása, az időnként való kiűzés — ezek a távoltartó módszerek. Az irtó harcot pedig a légyfogó végzi.

Itt Szemesen minden házban lóg légyfogó a szobában is, a konyhában is. A gerendára rajzszöggel ráerősített hosszú piros szalag ez, vagy sárga, mely ragadós, mérges anyagával csillog. Erre tapadnak rá a legyek. Egy hivatását betöltött légyfogón körülbelül kétezer fekete légyhulla hever. Hatszáz házban ezerkétszáz légyfogó — naponta a légyfogók megölnek kétmillió legyet. És jaj, a számuk mégis mintha egyre nőne. A konyhát valósággal megtöltik, húsrá, tejre, cukorra, kenyérre, vízre rászállnak, a ház előtt, a folyosón, vagy a kerti lugasban ebédelni, uzsonnázni nem szokás, kiennék a legyek az ember kezéből a kenyeret. A jobbmódúak kertjében porlepte bokrok és virágok közt egymaga hever a nyugágy, a rá kívánckozó ember belülről, a szoba homályából pislog ki feléje és irigyelheti holt érzékenységüket, mert neki, szegénynek még odabenn is szüntelenül csapkodnia kell kezével a füleit, légy ellen. „Ne mászkálj mindig, mert beereszted a legyeket!” — ez a kiáltás annyiszor harsan fel Dunaszemesen, mint Pesten az autótülök bőgése. Legtöbbször persze Grúzné kiáltja, a haszontalan Julisra.

Grúzné már egy órája talpon van. Meleg vízben megmosdott, pongyolát öltötte magára és dolgozik. Hogy dolgozik, ezen inkább csak azt kell érteni, hogy irányítja a háztartást, utasításokat ad Julisnak, nógatja, úzi, korholja. Sötétítsd el a szobát! Vidd vissza a kocsmába az üres szódásüvegeket és hozz egy üveg szódát, de hideg legyen, ne úgy, mint tegnap, amikor az üveg még félig üres is volt. Elhallgatott gondolat: biztosan útközben ivott belőle ez a dög.

Néha úgy is csinálja Grúzné, hogy: vidd vissza az üres üveget! — és amikor a lány megjött, akkor rögtön: eriggy a kocsmába egy üveg szóda-vizért! Azután: szellőztess ki, függönyözd el az ablakokat és hajtsd ki a legyeket. Eriggy át Kisnéhez és kérj tőle zöldséget; majd pedig: hát zellerért miért nem hoztál, te féleszű, menj vissza zellerért. Vagy: már megint csontos húst adott az a mészáros, miért fogadod el, oda is magam menjek? Van elég fa fölívágva? Rakj már tüzet, mert a marhahúsnak sokáig kell főni, azt sem tudod? Pucold meg a lámpaüveget, csupa korom, az este sem tudtam olvasni. Ez nem jut magától az eszedbe? Sohasem fogsz tudni semmit. Ezt a kiskanalat már megmostad? Gyere ide, nézd meg, na mozdulj, itt van rajta a kávé! Hát otthon nem

tanítottak tisztaságra? Miért nem öntöd már ki azt a mosdóvizet, mire vársz? Mégis csak borzasztól Szaladj el a piacra — fél kilométer! — hozz egy görögdinnyét, de szép legyen.

Julis hallgat, csak ritkán szól. Most ezt mondja a görögdinnyét illetőleg:

— Ilyenkor már nincs piac.

— Honnan tudod? Persze, erre is lusta vagy.

— Onnan tudom, hogy már két dinnyésszekér ment el a ház előtt, mentek haza Földvár felé.

Ezt különben maga Grúzné is tudja, mert nincs több mint tíz perce, hogy egy dinnyésemler árú-ját kínálóan bekiáltott az udvarra.

— Akkor menj át Kisnéhez és kérdezd meg, maradt-e egy kis szőlője. Különben ne menj, majd később átmegyek én magam. Hanem szaladj el Varjunéhoz — Varju András vegyeskereskedése a Piac-téren van, ugyancsak fél kilométer — és hozzál két piros légyfogót, egy skatulya gyufát és öt deka sót. Mi kell még? Cukor van elég?

Hát ez az, a cukor! Julis kinyitja a konyhában álló szekrény fiókját, megmutatja a cukrot, papíro-dobozban vagy harminc kocka lehet. Grúzné nem szól semmit, de sápasztó hulláma önti el a dühnek: kersi a cukrot, biztosan tudja, hogy tegnap délután még félig volt a doboz, este csak két

Kockát tett a feketekávéjába, a Juliséba is adott kettőt, reggelire meg háromat — háromat használtak el —, ez a lány lopja a cukrot! Nahát, tőle, Grúznétól lopni — ez hihetetlen, kimondhatatlan aljasság! Ezentúl elzárja a cukrot a szobában.

Pénzt ad Julisnak, de előbb összevissza keresi a táskáját, abban van a pénztárca, ő, azt sem tudja bosszúságában, hogy hol a feje. Julis elsiet a boltba, Grúzné meg bemegy a szobába, leheveredik a vetetlen ágyra, fáradt. Mert az ember egészen kimerül ebben a sok nőgatásban, hajszo-lásban. Elvetemült teremtés! Hiába minden jó-akarat, nem fog rajta a szó. Nem csinál semmit, nem tud semmit, lusta, rendetlen, piszkos, hazu-
dik, szemtelen és még lop is az aljas!

Julis, aki még gyereklány, alig mult tizenöt esztendő, már túl az ötödik házon szaporázza a lépteit. Kapkodja meztelen, vékonyszárú lábait, az arca még piros az indulattól, a tehefetlen szé-
gyentől. Jaj, mit nem tudna tenni azzal a kegyet-
len, gyűlölködő élőlényvel, akit neki kell szolgál-
nia, akinek minden mérges szavára szelíden, vé-
konyhangú alázattal kell felelnie, csak mondo-
gatnia, hogy igenis kérem, rögtön, kérem, kezét
csókolom. Ő, ennek a kövér pesti asszonynak, aki
csak kapja a sok pénzt és él télenül, csak él,

eszik, alszik, sétál, semmit a világon nem csinál, csupán hogy őt űzi, hogy mindent ő tegyen meg, ő szedje le seprővel a pókhálót a mennyezet szögletéből, ő mossa le a reterátót, ő adja oda neki a másik pár cipőt, mert cipőt vált, vigyen be egy pohár friss vizet, tegye ezt, tegye azt, Julis, Julis, kétszer, háromszor, százszor, egész nap, ezerszer, szemrehányón, fenyegetőn, vijjogva, követelőn, egy idegen, egy ellenség. De hát, ó Istenem, ő adja a pénzt, ő adja az ételt, a használt ruhát, az ígéretet — hátha fölviszi magával Pestre! — ő adja a reményt. Ezért hát azt kell feléje suttozni, hogy köszönöm szépen; hallgatni kell, amikor zsembeskedik; nevetni kell, ha jó a kedve; azt kell neki mosolyogva mondani, hogy ez a kalap nagyon jól áll a nagyságos asszonynak, sőt merészen azt, hogy ma nagyon szépnek tetszik lenni, mert hátha mégis ideadja azt a másik pár harisnyát is, hiszen nincs rossz szíve, vagy amikor hazautazik Pestre, azt a barna cipőt, amit úgy látszik, már nem visel.

3.

Grúzné mégis csak szerzett dinnyét. Elcsípett egy hazafelé vonuló földvári dinnyésembert. Főlkészült tehát a jó ebédre. Ebéd előtt még átsétált

Kisnéhez, vitt neki is a dinnyéből; megnézte, hogy vag le Kisné egy tyúkot — jaj, ő nem tudná megtenni a viláért sem! — azután hazalibegett. Julis hamarosan elkészült az ebéddel — félígméddig ő főzött! — és megebédelték.

Hogy megebédelték ez azt jelenti, hogy Grúzné megebédelt, de Julis végeleáthatatlanul eszik. Igen, lehet neki, mert Grúzné lömi őt. Látja ezt Julis, tudja mindenki, úgy is mondja Kisné Grúznéről, hogy nem rossz asszony az, csak egy kicsit ideges.

Grúzné szinte gyűlöli Julist, de harcba száll a saját érzésével és mindenáron meg akarja bírni a lányt, mert az olyan vékony, hogy rossz ránézni, meg éjszakánként köhög is. Ma már annyit korholta az asszony a lányt, hogy engesztelésül annak a rendes porcióját megtoldotta a magáéból, ő különben is kisétkű, már persze ami a mennyiséget illeti.

Ez különben majdnem minden nap így történik és Julis annyit eszik, amennyit csak bír. Jó dolgának híre van az egész faluban, közirigység tárgya a szegények közt, valósággal haragusznak rá, rá és nem Grúznéra. Julis, amikor nagy darab libacombot rágesál, akkor még szereti is az asszonyát. Annak a jóságát, különösen a pótda-

gokért, egy kis hízelgéssel és szapora pletykákkal igyekszik meghálálni. Közli például a falu cseléd-kosztoltatási érdekességeit Grúznével, az meg szinte alig akarja ezeket elhinni. De Kisné, meg Eszti is és más asszonyok, például Bágyiné, megerősítik a meséket. A mesék szerint Weiszéknál például, akik földbirtokosok, az asszony külön ételt főz — ő maga főz és nem sajnálja a több munkát — szóval külön főz a kocsisnak, meg a cselédnek, mert nem lenne helyénvaló, ha azok is ugyanazt a finom ebédet és vacsorát ennék, amit az urak. Ezt Grúzné föl is jegyezheti a noteszába, bár ilyesmit ő följegyzés nélkül sem felejt el.

★

Ebéd után Grúzné lefeküdt egy kicsit aludni. Mert éjjel úgysem alhatott jól, legalább is világsodástól kezdve nem. Levetkőzött és az ágyba fekküdt, dívány nem volt a házban.

Egy-két átkozottul makacs léggel küzdött egy ideig, azután belefáradt a harcba és elszenderült. Néha ugyan már föl-fölriadt, a konyha felől beáramló kísérteties csöndre, mely úgy zuhant az idegeire, mint leejtett és eltört edények csörömpölése, mert hiszen ez a gonosz odakünn már

megint nem dolgozik! De nem volt ereje, hogy fölkeljen az ágyból és megnézze Julist. Julis ezt tudta és csakugyan nem dolgozott. Elmosogatott, az edényeket nagyjából a helyükre rakta, azután szétnézett a konyhában és nem talált több munkát. Így történik ez csaknem mindig. Különös hajlandóságot érzett arra, hogy egyórai, másfél-órai tevékenység után tökéletes jóhiszeműséggel megállapítsa, hogy már mindent elvégzett. Bezzeg Grúzné, ha most a szobába tévedt és nyakára szállt dongó végleg fölverte volna és megjelent volna a konyhában, talált volna munkát a Julis számára. No de így! Julis előszedett egy sárga-fődeles regényt, *Boldogító szerelem* a címe, kiült vele a ház elé, az árnyékba, és a legnagyobb nyugalommal olvasott.

Grúznét, alighogy elaludt, szorongásos álom lepte meg. Azt álmodta, hogy Julis rányitja az ajtót, a szobában teljes a világosság, nesztelenül oson a szekrényhez, kinyitja és már a kezében tartja az ő kiegészítőkáját. Ha ez az álom lopással való gyanustást jelent, ami nem bizonyos, akkor Grúzné megint csak alaptalanul gyanúsított, mert Julis a valóságban nem nyitott be a szobába, a kiegészítő meg nem a szekrényben volt, hanem Grúzné párnája alatt. Egyebekkel pedig

például a kávéval, úgy intézte a dolgot, hogy már régen, mielőtt még belekezdett volna az olvasásba, a literes üveg felét átöntötte egy másik üvegbe, azt kivitte a kamrába és ott a garádies alá rejtette, egy kiszacsó rizs mellé; alkalmas időben majd átballag értük Bende s a kerteken át, amerre jön is, hazaviszi.

Már négy óra van, amikor Grúzné fölkel. Sápadtan, borzas hajjal és ásítva lép ki a ház elé:

— Mi az, már megint olvasol? ez az első szava.

— Kezit csókolom — köszönt rá az asszonyra ugyanakkor egy kisdíák, aki már ott várja az udvaron s akit a kilépő Grúzné nem vett mindjárt észre.

Szabó Gyuri, a kisdíák, idevaló Dunaszemesre, itt laknak a szülei, parasztgazdák. Gyuri negyedik gimnázista, Pesten jár iskolába. Mivelhogy gimnazista, városias ruhába van öltözve — rövid nadrág, hosszú harisnya, cipő — már egy fél-órája vár ugyan, de az alatt egy szót sem váltott Julissal, lenézi a lányt.

— Jó napot, már régóta vár? — kérdezi Grúzné Gyurit.

— Ne-em — feleli Gyuri vontatva és zavartan.

— Miért nem keltett fel?

Megbeszélték ugyanis, az asszony meg Gyurí, hogy délután nagy sétát tesznek. Rokonlelkek, egymáshoz közel állanak, Gyuri helybéli, majd magyarázza a falut, beszél róla érdekeset, ha ugyan van benne érdekes.

— Nem lesz eső? — aggodalmaskodik Grúzné.

— Nem tudom. Nem hiszem.

'Az égen sehol egy felhő, legföljebb ha délnyugaton, a Dunán túl, nagyon is mélyen, szinte már nem is az égen, de azért abban a szögletben, melyet a szemesiek „rohadt sarok“-nak neveznek, ott gomolyog néhány szennyesedő, de a nap felé eső szélén vakítóan ragyogó felhőkupac.

— No várjon, majd átöltözök.

Az asszony visszamegy a szobába. Csakhamar kihallatszik éles, éneklő kiáltása:

— Juli-i-is?

Julis ugrik és siet be.

— Húzd el a függönyt, nem látok.

Julis teljesíti a parancsot és önkénytelenül is összeszorított ajakkal hagyja el a szobát.

Most meg Kisné állít be az udvarra:

— Benn van a nagysága?

— Benn.

Kisné bemegy. Talán megint hozott valamit, vagy csak egy kis pletykára rándult át, amit

Grúzné nyelvgyakorlatnak nevez és ez a kifejezés már terjed is a faluban.

A Grúznének való pletykálás különben a tapasztalatlan városinak kitanítása a falusi élet rejtelseiről. Mintha valóságos oktató előadás lenne, mintha annak is szánná Kisné, hátha jár ezért is valami kis — tandíj. Felvilágosítás ez mindenféléről. Az élet furcsaságáról, az emberek különösségéről, de mondjuk csak úgy, hogy rosszaságáról. Hogy ez milyen fősvény, az milyen tolvaj, amaz milyen hazug: Ez a nő milyen erkölcstelen, az a férfi (Kisné úgy mondja: embőr milyen gonosz. Ez az ember beteg és ez a baj, mert hát milyen derék, jóra való ember, kár érte; az az ember meg egészséges, kutyabaja sincs és ez a baj mert a disznó már régen megdögölhetett volna, nem érdemli meg, hogy ráüssön a nap.

Hű, mennyi minden kóvályog Kisné fejében! Azt sem tudja, hol kezdje, hol folytassa. Hogy Vidékinét félholtra verte az ura, az orvost is ellhívatta magához és játteleletet vétett fel, mert, azt mondja, följelenti az urát. Az ura meg, az a Vidéki Gyula... És következik a hosszú történet. Amikor véget ér, jön a másik. A harmadik. A Varju boltosékról is egy kis apróság. Hogy

hamis mindig a mázsájuk. Ha vesznek, kevesebbet mér, ha eladnak, többet. Aztán:

— A multkoriban egy kis mákot vettem nála. Azután mondtam, hogy darálja meg. Hát megdarálta, de a darálásért külön három fillért számított. No, mondok, ebbe a boltba se teszem be többet a lábam. Azt mondja erre, hogy akkor inkább visszaadja a három fillért. Tartsa meg magának, mondok, oszt, vegyen rajta kötelet.

Később csak úgy közbevetőleg és általános tájékoztatásul megjegyzi Kisné:

— Nem tetszik ám még tudni az itteni zörgést. Vigyázni kell ám itt, mert mindenki csak a hasznát nézi.

Még később:

— Ennek a taknyos Julisnak is sok ám ez a fizenőt pengő egy hónapra. Meg aztán fele anynyit se kéne neki adni zabálni... Meg aztán a lakásért is sok az a harminc pengő. Odaadta volna az a csörögös orrú — mármint Balogné — húszért is, hiszen úgylis föl akart menni Pestre a lányához, oszt csak üresen állt volna itt a ház, nem kellett volna senkinek, mert nyaralni nem jön ide a kutya se... Máskor ha le tetszik jönni, a mi nagy szobánk sokkal jobb lesz, mint ez az egész ház, olcsón megszámlítom. Télen is lehet

ám ide jönni, akkor még sokkal érdekesebb, mint nyáron, mert van disznótor, mulatság rádió. El lehet itt tölteni az időt nagyon, nyáron meg mink mind dolgozunk és nem érünk rá semmire.

Kisné nem fogy ki a szóból, de Grúznében forr a düh Julis ellen, ma nem megy jól a pletyká, illetve nem is képes figyelni Kisnére. Jaj, az a Julis, a kis szemét, aki olvas, lusta, nem tud semmit, nem csinál meg rendesen semmit és még lop is. Ezt is ellopta, azt is ellopta, olyasmiket is ellopott, amiket Grúzné nem is hozott magával.

— Ki kell rúgni! — ajánlja Kisné nyugodt lélekkel. (Az igaz, hogy ő komendálta.)

— Csak egyszer tudnám rajtakapni! — sóhajtott Grúzné.

— Szemmel kell kísérni!

— Ó, hát ráérek én arra?

— Próbát kellene vele csinálni.

— Próbát. Milyen próbát? Hogyan csináljak én vele próbát, amikor az egyik barna harisnyám már megint hiányzik?

— Már pedig csak úgy lehetne rajtakapni.

— Ügyesebb az annál.

— Ne tessék azt hinni. Buta az... Most megint el tetszik menni hazulról, úgye?

— El. Sétálunk egyet Gyurival.

— Tessék bezárni az ajtót. Még a házajtót is.

— Ugyan. Hiába zárnám azt be. Nem fog lopni, hanem lop akkor, amikor, itthon vagyok.

Kisné eltűnődik, nagy benne a segítségi szándék. Arra is gondol, hogy majd ő meglesi Julist.

De ha már próbáról van szó, Grúznénak támad ötlete:

— No nézze, most is itt van ez a doboz az asztalon, benne a cukor. Olvassuk csak meg, igen, most megolvasom, maga előtt Kisné.

Megolvassák a cukrot. Háromszor. Mert először mind a ketten más-más eredményre jutnak. Végül megállapítják, hogy huszonnégy kocka van a dobozban.

— Na. Most ezt itt hagyom az asztalon. Mint ha elfelejtettem volna bezárni a szekrénybe.

— Ó — legyint kételkedően Kisné —, annál már mégis csak ravaszabb.

— De várjon csak. Itt hagyom még... Várjon csak... ide teszem és itt hagyom a varrókészletet is, meg ezt a két zsebkendőt, a stoppoló pamutot... hadd legyen egy kis jókora rendet-

lenség az asztalon, ne is sejtse a lány, hogy kész-
akarva tettem ki éppen a cukrot.

Kisné derülni kezd:

— Tessék csak! Ez már más!

— Hát majd meglátja, mennyi hiányzik
belőle, amikor hazajövök. Huszonnégy kocka,
úgye?

— Annyi az.

— De letöröm a kezét.

Kisné mélységes együttérzéssel:

— Lop ez mind, mint a szarka. Benne van
már a vérükben. Az apja is, meg a testvére is
olyan. Ó, az a gonosz Bendel!

És Grúzné egyszerre maga előtt látja Bendét.
Annak hórihorgas alakját, kissé kajla szemét,
ravaszkásan mosolygó száját. Hallja folyamatos,
lennyűgöző beszédét, az az érzése, hogy borzasztó
egy ember, igen, talán még gyilkolni is képes,
talán még gonoszabb és kegyetlenebb, mint a
kanász azzal a vérbenforgó szemével és a fekete
nagy bajuszával, ami nincs is neki.

Végre elindul Grúzné Gyurival. A faluból ki-
felé veszik útjukat. Kisné visszatotyog haza: rá-
pislantott egyet-kettőt Julisra, de nem gyűlölkö-

dön, inkább kíváncsian és szinte résztvevőn, mintha már megbánta volna, hogy még ő is föl-
tüzelte az asszonyát. Julis mit sem sejt, udvaria-
san felállt, amikor Grúzné kilépett a házból,
meghallgatta az intelmét, hogy: Maradj itthon
és vigyázz mindenre! — azután olvasta tovább
a Boldogító szerelmet.

Grúzné és Gyuri nekilódultak a nagy sétának.
Kiernek a faluból, mennek tovább, elhatározzák,
hogy elsétálnak egészen Földvárig és onnan jön-
nek majd szépen vissza. Kell egy kis mozgás az
embernek, akinek egész nap nincs semmi dolga...
A falun túl, már a marhalegelő szélén, sátoros
cigányokat látnak. Két kocsi, lovak, körülöttük
heverésznek a barnabőrű, feketeszőrű cigányok.
Grúzné kíváncsi rájuk, de nem mer a közelük-
ben elvonulni, kéri Gyurit, hogy kerüljék ki
őket. Csak messziről szemez feléjük és tudásra
szomjasan kérdezi:

— Miből élnek ezek, vajjon?

— Nem tudom — adja meg a felvilágosítást
Gyuri.

— Ki adja ezeknek a pénzt? — tűnődik han-
gosan Grúzné, mert azt tudja, hogy pénz nélkül
élni nem lehet, neki Grúz adja a pénzt, no de

hát kijük, miük van a kóbor cigányoknak? Bizonyosan ezek is lopnak.

Ujabb érdekesség nem akad útjukba, mennek kissé unatkozva, de élvezve a jó időt, a szép tájat. Grúzné már egészen nyugodt, Julist elfelejtette, csak Bende jut eszébe egyszer, amikor egy hozzá féligmeddig hasonló kaszáló embert lát meg.

4.

Bende István már otthon van. Künn kapált a határban, befejezte a munkát, mielőtt a nap leszállt.

Egyedül ül a küszöb előtt, özvegy ember, asszony nincs a háznál. A Julis lány is most Grúznénál szolgál, Kisné komendálta be. Nincs rossz dolga — így mereng az apa a lányáról. Panaszodik ugyan az asszonyára a bánásmód miatt, de jó kosztot kap. Eszik annyit, amennyi beléje fér. Hát kell is neki, mert sovány szegény. Gverek még és máris majdnem olyan magas, mint az apja. Csuda hirtelen nőtt, csak el ne vigye a „heptika“, mint az anyját... Bende István fölhajt egy pohár bort. Reggel egy tele literes üveget vitt magával, az üveget üresen hozta vissza.

Úl és mosolyog. Szeme, arca, még a szemöldöke is mosolygós, a mozdulása lassú, komótos. Ahogy maga körül lassú tekintethordozással szétnéz, nyilvánvaló, hogy mindent a világon a leggyönyörűbb rendben talál. Lehet, hogy legbelül, a lelke mélyén, hánytorgat valami, talán egy egész élet története, de a hánytorgatást elcsitítja a bor... Mellette a földön három kéve kukorica hever, ahogy jött a határból, a szőlőből, útközben csak úgy — törte. Letörte ott, ahol volt, a máséból, nem lesz a gazdája szegényebb, marad még neki is elég.

A három cséve friss, gyenge kukoricát ajánlónak szánta Grúznénak. Jó asszony, barátságos. El-elbeszélget a szegényemberrel. Meg is szokta őt kínálni cigarettával. Megérdemel néha valami kis kártérítést azért a kis kávéért, cukorért, rizskásért, no, nem megy abba se tönkre. Most ez a kukorica, máskor valami gyümölcs, ami éppen akad.

Fölszedi a kukoricát, szeretettel nézi, gyönyörű nagy csévék, éppen azért támadt rájuk gusztusa. Megsímogatja a susnyójukat, mint kislányok haját, föláll és indul.

Magas alakja kissé meghajlik. Lábai hosszúak, óriásiakat lép velük, jobbkarját behajlítva szo-

rítja hóna alá a csévéket, balja még lelóg, himbálódzik, munkában eltévelyesedett keze csak ugyan akkora, mint a lapát. Szőke bajusza kínaiasan lóg le, arca mozdulatlan, szeme nevető derűvel néz előre. A kerteken át tart a Balogné háza felé, ahol Grúzné lakik.

Szinte úgy lopakodik be az udvarra. Julis üldögél a ház előtt és álhatatosan olvas. Nem köszönnek egymásnak, nem szokásuk. Bende ránéz a lányára:

— Ne erőltessd a szemed.

Julis leteszi a könyvet.

— Nincs itthon?

— Sétálni ment. Már itthon lehetne.

— Kicsit várok. Ezt a kukoricát hoztam — nyújtja a lány felé.

Julis elveszi a kukoricát, beviszi a konyhába.

Bende István megy be, utána. Azután kinyitja a szoba ajtaját is, belép, szétnéz.

Ezúttal minden gondosan el van rakva, már mint a ruhafélék, csak úgy ránézéssel is lehet látni, hogy a szekrény ajtaja be van zárva. Nem is kell megpróbálni, hogy az ajtó nyílik-e. Az asztalon néhány lom mégis, szinte rendberakott kis rendetlenség és ott a doboz a cukorral.

Bende mosolyog:

— Itt hagyta?

— Itt — felel mögötte a lány.

— Ravasz asszony.

— Az. Nagyon gyanakszik már. A Kisnével is össze súgtak-búgtak.

Bende nézi a dobozt, tűnődik:

— Most ezt megolvasta ám. Aztán készakarva hagyta kinn.

— Biztosan.

— Aztán ha megjön, megint megolvassa. Hogy megvan-e.

— Biztosan. Kisnével együtt.

Bende bólogat és végtelen lenézéssel mosolyog. Kicsit tűnődik, azután szól:

— Ha nem röstelleném, hát... de meg is csináljuk.

Kotorász a zsebében:

— Adjál csak ide néhány fillért, van?

— Van.

Julis a köténye zsebéből vesz ki pénzt. Hat fillért.

— Így. Most átugrok ide a Varjuhoz, a boltba.

Indul. Julis nevet. Már sejti, miről van szó.

Tíz perc múlva visszaérkezik Bende. Bedob a dobozba hat kocka cukrot. Julis kacag.

— Megolvastad, hány volt?

— Meg. Huszonnégy.

— Akkor most van benne harminc.

Julis végtelen örömmel:

— Nahát! A fene megeszi őket a csodálkozás-tól a Kisnével együtt.

Bende kísétál a szobából, kidugja a fejét a konyhaajtón át az udvarra. Visszaszól még Julisnak:

— Hagyd úgy, ne nyúlj hozzá. Megfiadzottak!

5.

Már alkonyodott, amikor Grúzné hazatért. Egyedül, mert Gyuritól a ház előtt elvált. Julis nem volt otthon, éppen vízért ment az ártézikútra. Grúznének első dolga volt megolvasni a cukrot. Harminc kocka! Majdnem elájult. Hát ezt az aljasságot! Ez már borzasztó! Rohant át Kisnéhez, mintegy segítségért:

— Jöjjön csak, Kisné lelkem, jöjjön gyorsan.

— Mi az?

— Jaj, jöjjön, mert nem tudom mi lesz velem.

Kisné lihegve szaladt utána. Azt hitte, valaki meghalt hirtelen, vagy más, nem kisebb baj történt. Még a szívverése is majdnem elállt.

— Nézze csak, mit tett velem ez a szemtelen perszóna! Nézze csak, mire vetemedett?

— Mennyi hiányzik belőle?

— Olvassa csak meg.

Kisné olvas, megolvassa a cukrot, harminc kocka. Nem eszmél, nem érti. Csodálkozik.

— Hogyan is? — dadog és újra akarja olvasni.

— Annyi az. Harminc. Látja? Hozzá tett! Hogy megcsúfoljon.

Kisné csak bámul, ide-oda néz, határozatlan, csak egy hosszú perc múlva kezd el nevetni. De azulán úgy nevet, hogy nevetése köhögési rohammá válik.

— Ja-aj, még ilyen csodát! Eszti-i-i! — kiáltja a lánya nevét és szalad haza, mert ezt tüstént el kell mondani, Esztit ide kell hívni.

Jött aztán Eszti is. Ő is nevetett. Rengett a nevetéstől, hulltak a könnyei.

Engedély száma:

M. E. III.

Havonta egyszer kimerítő tájékoztatót ad a
film és a színház világáról

a mindig friss

a mindig új

a mindig érdekes

SZTÁR

Kapható mindenütt

ÁRA P —.50

Hungária Nyomda Rt. Budapest

